

Nellianne van Schaik is docent Nederlands op het Calvin College in Goes. Zij stelde zich de afgelopen tijd de bovenstaande vraag en deelt met ons haar overwegingen. Leerplanontwikkelaar Gerdineke van Silfhout reflecteert erop.

Formatief evalueren bij onderwijs op afstand

Leren leerlingen beter schrijven door afstandsonderwijs?

DOOR NELLIANNE VAN SCHAIK

De uitdaging die onderwijs op afstand heet, stelt mij en veel leraren met mij voor nieuwe, didactische keuzes. In de eerste week afstandsonderwijs hoorde ik een collega dit zeggen: "Als ik aanspoel op een onbewoond eiland, middenin de koude oceaan, kan ik allerlei taakjes gaan uitvoeren om te overleven, maar in feite is maar een ding belangrijk: warm blijven."

De leermotor laten draaien

Vertaald naar 'onze' uitdaging betekent dat voor mij: we moeten aan de leerlingen leveren wat wij denken dat nodig is om warm en gemotiveerd blijven, om de leermotor laten draaien. Waken voor het overspoelen met leerdoelen, instructies en taken. Met die metafoer in mijn achterhoofd dacht ik na over de schrijfopdracht die mijn vwo 3-leerlingen in de eerste twee weken van het afstandsonderwijs moesten gaan maken. 'Live' had ik ze nog kunnen uitleggen hoe een sterk betoog eruit ziet, welke succescriteria van belang zijn (die hadden ze zelf nog geformuleerd),

maar nu moesten ze in tweetallen gaan schrijven zonder mijn toezien oog. Zouden ze dat wel kunnen? En hoe kon ik ze daarbij het beste ondersteunen?

Met de kennis van nu, drie weken later, ben ik tot de conclusie gekomen dat ze beter geschreven hebben dan ik had verwacht en vermoedelijk zelfs beter dan wanneer ze 'gewoon' in de klas hadden gezeten. Hoe kan dat? En welke lessen trek ik daaruit voor de toekomst?

Aanpak

In de eerste fase schreven leerlingen een schrijfplan, waarvoor ik een format had aangeleverd. Ze leverden dat per tweetal in via de ELO en ik gaf feedback op de verschillende onderdelen. Met behulp van mijn feedback konden ze een eerste versie gaan schrijven van hun betoog over een prikkelende stelling. Omdat ze in tweetallen schreven, keken ze kritisch naar elkaars werk en vulden ze elkaar tijdens het schrijven aan. De eerste versie van de schrijfopdrachten voorzag ik weer van feedback, aan de

hand van de eerder geformuleerde succescriteria. Elk tweetal kreeg het betoog weer terug met mijn feedback in de kantlijn. Bewerkelijk? Ja, best wel, maar omdat ik niet elke les 'live' ga in deze periode van afstandsonderwijs, blijft er ook iets meer tijd over om correctiewerk wat grondiger aan te pakken: van drie contacturen naar één contactuur.

Aan het einde van mijn feedbackronde laste ik een online les in. Alle leerlingen waren aanwezig in de Teams-omgeving. Aan de hand van hun betogen had ik een PowerPoint gemaakt waarin ik per onderdeel aangaf hoe ze van hun eerste versie een perfecte

Wat helpt leerlingen nu nog, zowel in de klas als op afstand? Goede voorbeelden zien!

netversie konden maken. Ik stimuleerde ze echt voor kwaliteit te gaan. Ja, in de eerste versies stond al veel moois en goeds, maar hoe zorg je er nu voor dat je bijvoorbeeld een argument *nét* wat beter uitwerkt? Of: hoe verbeter je je titel?

Online vragen stellen

De dynamiek tijdens een online les is nieuw. Het is, als alle leerlingen hun microfoon dempen, vreemd stil. Vragen stellen is ook anders en leerlingen ervaren, zeker tijdens de eerste lessen, schroom om hardop vragen te stellen. De chatfunctie is dan ideaal. Ik vraag ze tijdens mijn uitleg vragen te stellen in de chat. Als ik een paar vragen heb, geef ik aan dat ze óf nog aan de orde komen of dat ik er een paar tegelijk nu ga bespreken. Het viel me op dat leerlingen goede en scherpe vragen stelden en ze hielden mij daarmee ook heel scherp. Soms vroeg ik een leerling om nadere toelichting en dan ga ik even – hardop – in gesprek met een leerling om een vraag scherp te krijgen. Vaak leeft die vraag dan ook bij andere leerlingen.

Aan het einde van de les vraag ik ze om feedback: wat ging goed, kun je vooruit na deze les? Na de les over hun schrijfproducten reageerden ze heel enthousiast: met deze feedback en aanwijzingen wisten ze precies hoe hun betoog écht een goed betoog kon worden.

Terug naar de schrijfofdracht

Wat helpt leerlingen nu nog, zowel in de klas als op afstand? Goede voorbeelden zien! Via Teams is het eenvoudig om je scherm te delen en ik deelde in mijn PowerPoint dan ook fragmenten uit een goed betoog van twee leerlingen uit een andere klas. Een goed voorbeeld opent de ogen van leerlingen vaak: kan het ook zo? Zó doe je dat dus, een sterke introductie schrijven! In de netversies van mijn leerlingen zag ik de uitwerking ervan: sterk verbeterde inleidingen bijvoorbeeld, met mooie voorbeelden die de lezer het verhaal 'intrekken'. Argumenten die *nét* wat meer diepgang kregen, doordat ze zich

Reflectie door Gerdineke van Silfhout, SLO

Dit voorbeeld maakt duidelijk dat formatief evalueren een extra krachtig middel is bij onderwijs op afstand. Welke leerdoelen geef ik voorrang, hoe laat ik zien wat kwaliteit is? De kracht van het werken met uitgewerkte voorbeelden wordt nu nog duidelijker. Het analyseren van de leerlingreacties is nog belangrijker. Peer feedback in duo's aan de hand van heldere criteria en voorbeelden bevordert juist interactie en de actieve rol van de leerling bij zijn leren. En: tijd nemen om de fasen van de FE-cyclus (meerdere keren) te doorlopen bij één taak loont meer dan allerlei verschillende taken. <https://slo.nl/thema/meer/formatief-evalueren/video/animatie-formatief/>

Meer weten over formatief evalueren: [formatiefevalueren.slo.nl](https://slo.nl/thema/meer/formatief-evalueren/video/animatie-formatief/).

realiseerden dat een argument pas echt af is, als je bewijs aanlevert. (Kijk ook op: <https://slo.nl/thuisonderwijs/kwaliteit-thuiswerk/>)

Wat leer ik als leraar van online onderwijs?

Welke lessen leerde ik? Waar ik normaal gesproken deze opdracht in een lesweek zou afronden, nam ik er nu meer tijd voor. Ik investeerde in meer feedback geven, besprak de weg naar een goed product en liet met voorbeelden zien hoe het beter kan. Doe ik dat normaal dan niet? Ja, toch wel, maar minder persoonlijk, en oppervlakiger. De afstand dwong me elke stap te doordenken: hoe help ik ze ook op afstand om tot een goed product te komen? Het principe 'less is more' bleek ook hier weer te werken en daarmee bereikte ik wat ik wilde bereiken: de leerlingen bleven warm: ze leerden echt en dat is iets heel anders dan snel je taakjes afvinken. Natuurlijk miste ik de echte interactie, het live contact, een snelle aanwijzing als je over de schouder van een leerling meekijkt, een kort uitlegmomentje tussendoor... Maar wat bleek er ook veel te kunnen op afstand! ●

Nellianne van Schaik